

Υπόθεση C-157/24

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

28 Φεβρουαρίου 2024

Αιτούν δικαστήριο:

Corte suprema di cassazione (Ιταλία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

27 Φεβρουαρίου 2024

Αναιρεσείουσα:

GMG srl, υπό εκκαθάριση

Αναιρεσίβλητο:

Ministero della Giustizia

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αναίρεση κατά απόφασης με την οποία κρίθηκε ότι μολονότι υφίσταται καθυστέρηση πληρωμής ποσών που οφείλονται για την εκμίσθωση εξοπλισμού παρακολούθησης συνδιαλέξεων σε Procura della Repubblica (εισαγγελία της [Ιταλικής] Δημοκρατίας), εντούτοις, δεν μπορούν να εφαρμοστούν τόκοι υπερημερίας βάσει του dlgs. n. 231/2002 (νομοθετικού διατάγματος 231/2002), διότι η έννομη σχέση μεταξύ των διαδίκων [της εκμισθώτριας εταιρίας και του Ministero della Giustizia (Υπουργείου Δικαιοσύνης, Ιταλία)] δεν μπορεί να χαρακτηριστεί εμπορική συναλλαγή.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, του δικαίου της Ένωσης, ιδίως του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, του άρθρου 47 του Χάρτη, του άρθρου 1, του άρθρου 2, σημεία 1 και 2, του άρθρου 4, παράγραφος 3, καθώς και του άρθρου 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/7/ΕΕ.

Προδικαστικά ερωτήματα

Έχει η οδηγία 2000/35/EK, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2011/7/EE, ιδίως το άρθρο 1, το άρθρο 2, σημεία 1 και 2, καθώς και το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία ή πρακτική η οποία:

α) αποκλείει τον χαρακτηρισμό των υπηρεσιών που παρέχονται έναντι αμοιβής από παρόχους υπηρεσιών εκμίσθωσης εξοπλισμού ο οποίος προορίζεται για την παρακολούθηση συνδιαλέξεων κατόπιν αίτησης των εισαγγελιών, ως εμπορικών συναλλαγών, κατά την έννοια της οδηγίας, καθόσον υπάγονται στο ουσιαστικό και δικονομικό καθεστώς των έκτακτων εξόδων για την απονομή της δικαιοσύνης·

β) αποκλείει, κατά συνέπεια, από τη ρύθμιση των τόκων που προβλέπεται στην οδηγία τις προαναφερθείσες υπηρεσίες μεταξύ παρόχων υπηρεσιών εκμίσθωσης και εισαγγελιών;

2) Έχει η οδηγία 2000/35/EK, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2011/7/EE, ιδίως το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία ή πρακτική η οποία δεν προβλέπει καθορισμένη προθεσμία («αμελλητί») για την εκκαθάριση των αμοιβών που οφείλονται σε παρέχοντα υπηρεσίες, με αποτέλεσμα οι σχετικές αξιώσεις να μην μπορούν να προβληθούν αποτελεσματικά και με τρόπο που διευκολύνει την ενδεχόμενη ικανοποίησή τους;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2000/35/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές: αιτιολογικές σκέψεις 5, 7 και 9

Οδηγία 2011/7/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές: άρθρο 1, άρθρο 2, σημεία 1 και 2, άρθρο 4, παράγραφος 3, άρθρο 10, παράγραφος 1, καθώς και αιτιολογικές σκέψεις 3 και 4

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: άρθρο 47.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Decreto legislativo n. 231 – Attuazione della direttiva 2000/35/CE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali (νομοθετικό διάταγμα 231 περί μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 2000/35/EK για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές), της 9ης Οκτωβρίου 2002 (GURI αριθ. 249, της 23ης Οκτωβρίου 2002) [στο εξής: dlgs. n. 231/2002 (νομοθετικό διάταγμα 231/2002)], το οποίο τροποποιήθηκε με

το decreto legislativo n. 192 – Modifiche al decreto legislativo 9 ottobre 2002, n. 231, per l'integrale recepimento della direttiva 2011/7/UE relativa alla lotta contro i ritardi di pagamento nelle transazioni commerciali, a norma dell'articolo 10, comma 1, della legge 11 novembre 2011, n. 180 (νομοθετικό διάταγμα 192 περί τροποποίησης του νομοθετικού διατάγματος 231, της 9ης Οκτωβρίου 2002, προς τον σκοπό της πλήρους μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 2011/7/ΕΕ για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του νόμου 180 της 11ης Νοεμβρίου 2011), της 9ης Νοεμβρίου 2012 (GURI αριθ. 267, της 15ης Νοεμβρίου 2012): άρθρα 1 έως 5

Decreto del Presidente della Repubblica n. 115 – Testo unico delle disposizioni legislative e regolamentari in materia di spese di giustizia (προεδρικό διάταγμα 115 για την κωδικοποίηση των διατάξεων περί δικαστικών εξόδων), της 30ής Μαΐου 2002 (GURI αριθ. 139, της 15ης Ιουνίου 2002, τακτικό συμπλήρωμα) [στο εξής: TUSG]:

άρθρο**168**: «1. Η εκκαθάριση των αμοιβών των επικουρούντων το δικαστήριο προσώπων [...] πραγματοποιείται με αιτιολογημένη σχετική διάταξη του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού. 2. Η διάταξη κοινοποιείται στον δικαιούχο και στους διαδίκους, συμπεριλαμβανομένης της εισαγγελικής αρχής, και συνιστά προσωρινά εκτελεστό τίτλο [...]

άρθρο **168 bis**: «1. Η εκκαθάριση των εξόδων που αφορούν τις υπηρεσίες περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 96 του decreto legislativo n. 259 (νομοθετικού διατάγματος 259), της 1ης Αυγούστου 2003, καθώς και των δαπανών που συνδέονται με τη χρήση των εν λόγω υπηρεσιών, πραγματοποιείται αμελλητί με σχετική διάταξη του εισαγγελέα που ζήτησε ή εκτέλεσε την άδεια για τη διενέργεια των πράξεων παρακολούθησης συνδιαλέξεων. [...] 3. Κατά της εν λόγω διάταξης μπορεί να ασκηθεί ανακοπή δυνάμει του άρθρου 170» και

άρθρο**170**: «1. Κατά της διάταξης με την οποία διατάσσεται η πληρωμή υπέρ του επικουρούντος το δικαστήριο προσώπου, [...] ο δικαιούχος και οι διάδικοι, συμπεριλαμβανομένης της εισαγγελικής αρχής, μπορούν να ασκήσουν ανακοπή. Η ανακοπή αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 15 του decreto legislativo n. 150 (νομοθετικού διατάγματος 150) της 1ης Σεπτεμβρίου 2011».

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Με διαταγή πληρωμής της 4ης Μαΐου 2012, το Tribunale di Venezia (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βενετίας, Ιταλία) διέταξε το Ministero della Giustizia (Υπουργείο Δικαιοσύνης) να καταβάλει στην GMG srl. Ορισμένα ποσά πλέον τόκων υπερημερίας, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 του dlgs. n. 231/2002 (νομοθετικού διατάγματος 231/2002), ως αμοιβή για την εκμίσθωση, εκ μέρους της εν λόγω εταιρίας, ηλεκτρονικού εξοπλισμού για την παρακολούθηση

τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και την καταγραφή συνομιλιών, σε διάφορες Procure della Repubblica (εισαγγελίες της [Ιταλικής] Δημοκρατίας).

- 2 Το Ministero della Giustizia (Υπουργείο Δικαιοσύνης) άσκησε ανακοπή ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου, το οποίο ακύρωσε με απόφαση τη διαταγή πληρωμής και αναγνώρισε στην GMG απαίτηση χωρίς τόκους υπερημερίας. Συγκεκριμένα, το Tribunale di Venezia (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βενετίας) έκρινε ότι οι υπηρεσίες που συνδέονται με την παρακολούθηση συνδιαλέξεων και την καταγραφή συνομιλιών δεν ενέπιπταν στις εμπορικές συναλλαγές, οι οποίες αμείβονται βάσει των κριτηρίων του dlgs. n. 231/2002 (νομοθετικού διατάγματος 231/2002), αλλά στις δραστηριότητες των επικουρούντων το δικαστήριο προσώπων, οι οποίες αμείβονται βάσει των κριτηρίων που προβλέπονται στα άρθρα 168 επ. της TUSG.
- 3 Η πρωτόδικη απόφαση, κατά της οποίας ασκήθηκε ένδικο μέσο, επικυρώθηκε κατ' έφεση. Κατά της απόφασης που εκδόθηκε κατ' έφεση η GMG άσκησε αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 4 **Κατά την αναιρεσείουσα εταιρία**, η εκ μέρους της παροχή υπηρεσιών εκμίσθωσης εξοπλισμού συνιστά εμπορική συναλλαγή κατά την έννοια της οδηγίας 2011/7/ΕΕ, ως παροχή υπηρεσιών έναντι καταβολής τιμήματος, και, ως εκ τούτου, πρέπει να μπορεί να παράγει τόκους υπερημερίας σε περίπτωση καθυστέρησης πληρωμής.
- 5 Δεν αποκλείει έναν τέτοιο χαρακτηρισμό το γεγονός ότι το πρόσωπο που ζητεί την παροχή της υπηρεσίας είναι εισαγγελέας. Συγκεκριμένα, ο εισαγγελέας, καθόσον επιτρέπει τη χρήση του εξοπλισμού παρακολούθησης συνδιαλέξεων, προβαίνει σε πραγματική αποδοχή της πρότασης της προμηθεύτριας εταιρίας και, κατ' αυτόν τον τρόπο, συνάπτει με αυτή συμβατική σχέση, η οποία υπόκειται στους συνήθεις κανόνες περί ενοχών και συμβάσεων.
- 6 Αντιθέτως, ακόμη και αν η επίμαχη σχέση χαρακτηριζόταν ως δημοσίου δικαίου, και, ως εκ τούτου, η εν λόγω καταβολή δικαιολογούνταν από εκ του νόμου υποχρέωση ως έξοδα για την απονομή της δικαιοσύνης, θα έπρεπε, εν πάση περιπτώσει, να αναγνωριστούν στον εκμισθωτή οι τόκοι υπερημερίας και ο εκμισθωτής θα έπρεπε να έχει τη δυνατότητα να προβάλει την απαίτησή του και με άλλα μέσα εκτός από το μέσο που προβλέπεται ειδικά στην TUSG, ήτοι τη διάταξη περί εκκαθάρισης. Συγκεκριμένα, η εν λόγω διάταξη, μεταξύ άλλων, δεν περιέχει πρόβλεψη για τους τόκους (νόμιμους ή υπερημερίας) και η έκδοσή της δεν υπόκειται σε προθεσμία.
- 7 Αντιθέτως, **κατά το Ministero della Giustizia (Υπουργείο Δικαιοσύνης)**, αφενός, η πράξη με την οποία επιτρέπεται η χρήση ιδιωτικού εξοπλισμού συνιστά άσκηση δημόσιας εξουσίας από τη δημόσια διοίκηση και, αφετέρου, ο εισαγγελέας δεν έχει την εξουσία να δεσμεύει συμβατικά τη δημόσια διοίκηση. Επιπλέον, η οδηγία 2011/7/ΕΕ, στο μέτρο που έχει εφαρμογή στις «δημόσιες

αναθέτουσες αρχές», αφορά μόνον τις εμπορικές συναλλαγές οι οποίες προκύπτουν από δημόσιο διαγωνισμό, ενώ η GMG επιλέχθηκε με απευθείας ανάθεση.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασης περί παραπομπής

- 8 Μέχρι το 2004 δεν υφίσταντο ρητές διατάξεις για την κατάταξη των εξόδων παρακολούθησης συνδιαλέξεων. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο i-bis, της TUSG, το οποίο εισήχθη με τον legge n.311/2004 (νόμο 311/2004), συμπεριέλαβε στα έξοδα που μπορούν να αναζητηθούν από το Δημόσιο, το οποίο τα προκατέβαλε, τόσο τα έξοδα για τις δραστηριότητες εντοπισμού, ως προς τις οποίες οι φορείς τηλεφωνίας υποχρεούνται εκ του νόμου να παρέχουν σχετικές υπηρεσίες, όσο και τα έξοδα τα οποία συνδέονται με τις εν λόγω δραστηριότητες. Το άρθρο 168 bis της TUSG, το οποίο εισήχθη με το dlgs. n. 120/2018 (νομοθετικό διάταγμα 120/2018), προέβλεπε ότι αμφότερα τα είδη εξόδων εκκαθαρίζονται με διάταξη σύμφωνα με το άρθρο 168 της TUSG.
- 9 Η εν λόγω νομοθετική επιλογή μαρτυρεί, κατά πάγια νομολογία του Corte di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου Ιταλία), τη βούληση του νομοθέτη α) να θεωρηθούν επίσης η εκμίσθωση εξοπλισμού από ιδιώτες, καθώς και οι ενδεχόμενες υπηρεσίες του απασχολούμενου προσωπικού, ως στενά συνυφασμένες με την ποινική διαδικασία, και β) να περιληφθούν τα σχετικά έξοδα, ως έκτακτα έξοδα, στα έξοδα για την απονομή της δικαιοσύνης, ως εκ τούτου δε, χωρίς ελεύθερη διαπραγμάτευση, όσον αφορά τόσο το στάδιο της εκκαθάρισης όσο και το στάδιο της ανακοπής. Επομένως, σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, τα εν λόγω έξοδα μπορούν να εκκαθαριστούν μόνον από τον αρμόδιο εισαγγελέα, «αμελλητί» (άρθρο 168 bis), με αιτιολογημένη διάταξη η οποία καθίσταται οριστικά εκτελεστή εάν δεν ασκηθεί ανακοπή δυνάμει του άρθρου 170 της TUSG και η οποία συνιστά τίτλο πληρωμής των εξόδων, κατά την έννοια του άρθρου 171 της TUSG.
- 10 Εντούτοις, το εν λόγω διαδικαστικό πρότυπο δεν προβλέπει συγκεκριμένη προθεσμία για την ολοκλήρωση των διαδικασιών ελέγχου των τιμολογίων λόγω της εκκαθάρισης, προθεσμία η οποία, αντιθέτως, πρέπει να καθορίζεται με βεβαιότητα όσον αφορά την ημερομηνία κατά την οποία παρασχέθηκε η υπηρεσία και εκδόθηκε το τιμολόγιο· δεν αντισταθμίζει τις καθυστερήσεις με την πρόβλεψη νόμιμων τόκων ή τόκων υπερημερίας ούτε διασφαλίζει στον δανειστή εκτελεστό τίτλο, με τον οποίο βεβαιώνεται η ύπαρξη δεδουλευμένου, εντός ενενήντα ημερών από την ημερομηνία έκδοσης της διάταξης περί εκκαθάρισης.
- 11 Τούτο δημιουργεί αμφιβολίες στο τμήμα το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς ως προς τη συμβατότητα της μέχρι τώρα πάγιας προσέγγισης του Corte di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) με το δίκαιο της Ένωσης, λόγω ενδεχόμενης αντίθεσης προς τη νομοθεσία της Ένωσης, η οποία μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με την εθνική νομοθεσία, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, καθώς και λόγω

αντίθεσης προς το δικαίωμα ιδιοκτησίας και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου (άρθρα 17 και 47 του Χάρτη).

Ως εκ τούτου, ζητείται η έκδοση προδικαστικής απόφασης με αντικείμενο την ερμηνεία της σχετικής νομοθεσίας.

- 12 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη κινήσει διαδικασία επί παραβάσει δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ κατά της Ιταλίας [INFR (2021) 4037] λόγω εσφαλμένης εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας για τις καθυστερήσεις πληρωμών.

Λαμβανομένων υπόψη της ιδιαίτερης κατάστασης της αναιρεσείουσας, η οποία τελεί υπό εκκαθάριση, καθώς και του απροσδιόριστου αριθμού επιχειρήσεων, ιδίως μικρομεσαίων, οι οποίες τελούν υπό παρόμοια κατάσταση, ζητείται η ταχεία εξέταση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης.